

Despre inefabil

Liviu DĂNCEANU

Ca și matematica, muzica este un limbaj hibrid. Adică, și natural și artificial. Sau nici una, nici alta. De altfel, matematica și muzica se studiau împreună în Evul Mediu, fiind solidare aceleași discipline: quadrivium. Iar în prezent, considerându-se că pot fi imaginate o sintaxă și o semantică valabile atât pentru limbile naturale, cât și pentru cele artificiale, este din ce în ce mai agreată sintagma "limbaje umane", care denotă sisteme semiotice înglobând deopotrivă limbaje naturale și artificiale (vezi: Noam Chomsky: Human Language and other semiotic systems, Semiotica, 1979, no.1-2). Adevărata problemă a limbajului muzical nu este însă una de proveniență, ci una de competență. Există oare un decalaj între competență și performanță? (Lasă că astăzi umblăm mai mult după competențe decât după performanțe!). Mai întâi, competența este definită de ansamblul regulilor care controlează mecanismele generative ale actului componistic, în timp ce performanța este precizată de restricțiile contingente (de spațiu, timp, mod) ori de capacitățile intrinsec novatoare. E simplu de constatat că, atunci când limbajul sonor este frecventat de un creator „înnăscut”, performanța va domina competența, iar atunci când limbajul respectiv cade pe mâna unui creator „făcut”, competența va surclasa lesne performanța. Interesant este că, din ce în ce mai frecvent, performanța este la cheremul competenței. În cazul muzicii, consecința imediată este înstrăinarea și reducerea audienței. S-a crezut mult timp că limbajele naturale îl domină pe om, iar omul, la rândul lui, domină limbajele artificiale. Un sămbure de adevăr există aici. Ceea ce înseamnă că, tot mai abitir, compozitorii au șansa să supravegheze și să manipuleze (deci, să supună) componenta artificială a limbajului muzical. Numai că, apariția serialismului, cu întreaga lui escortă de semantici avangardiste (de sorginte expresionistă sau supra-realistă) a dus, inevitabil, la denaturalizarea idiomurilor sonore, implicit la artificializarea și, pe cale de consecință, la dezumanizarea produselor muzicale savante. Arta sunetelor a fost scoasă astfel, tot mai agresiv, de sub tutela naturalității și plantată în solul arid al artificialității. Parafrazându-l pe G. Steiner, putem afirma că, treptat, a început să se accentueze utilizarea unor mijloace lingvistice matematice, simbolice, electronice, cunoașterea artistică înstrăinându-se de public, deoarece și-a distrus punțile de comunicare cu acesta. E-adevărat că ceea ce astăzi aparține unei minorități elitiste, mâine, prin educație, poate fi, teoretic, în beneficiul unei majorități domestice. Repet, doar teoretic, pentru că, practic, ceea ce se întâmplă de vreun secol încoace în componistica savantă semnifică îndepărtarea muzicii de necesitățile eterne ale ființei umane. Totul este redevabil tipului de informație pe care limbajul muzical îl comunică publicului. Sunt limbaje cuantificabile, care transmit informații măsurabile. De pildă, limbajul computațional, al cărui cantitate de informație se poate măsura, bunăoară,

în biți. Dar există și limbaje necuantificabile, a căror cantitate de informație nu se poate măsura (de exemplu, limbajul filosofic sau cel religios). Sunt, deci, incomensurabile. Ei bine, atunci când un limbaj necuantificabil este guvernat excesiv de informații aparținând limbajelor cuantificabile, el va suporta o perturbare calitativă gravă, devenind opac la orizontul de așteptare al publicului. Cu cât bombardăm mai intens un limbaj necuantificabil, cum este și arta sunetelor, cu informație măsurabilă, cu atât favorizăm procesul de alterare al mesajului imanent. Să nu amestecăm, deci, tipurile de informație. Nici să confundăm competența cu performanța. Iar, dacă ar fi să agățăm informația necuantificabilă de o anumită categorie estetică, aceasta ar putea fi foarte bine cea a inefabilului.

DIN SUMAR

Premiile A.M.....	2-7
Teatru de proiect vs. teatru de repertoriu.	8-10
Gala Lipatti 2016.....	11
Concerte sub... lupă.....	14-18
Manon la ONB.....	19
Aniversări.....	20-23
“Brave claviaturi”.....	25
Punctul pe j... azz.....	26-27
Premiile Radio.....	29
Eurovision România 2016.....	30-33
Convorbirile A.M. - Nicolae Caragia.....	36-38
Vara concertelor.....	40-41
Adevărul despre “Sanie cu zurgălăi”....	44-45
Muzica pe micul ecran.....	48